

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze

Oddział Łódzki im. Jana Czeraszkwicza

90-301 Łódź, ul. St. Wigury 12a
Tel.: (+48) (42) 636 87 64
Tel./fax: (+48) (42) 636 15 09
E-mail: pttk.lodz@wp.pl

NIP 725 10 56 295

**Propozycja wycieczek fakultatywnych podczas
VII Kongresu Krajoznawstwa Polskiego
Łódź 2023
przygotowanych przez Kolegów z Oddziału Łódzkiego PTTK**

WYCIĘZKI AUTOKAROWE PO REGIONIE ŁÓDZKIM

Termin: 14 września (czwartek) godz. 13.00

Miejsce startu – Osiedle Akademickie Lumumbowo, dodatkowy przystanek Centrum Konferencyjne Uniwersytetu Łódzkiego.

Zakończenie – Osiedle Akademickie Lumumbowo.

Zakładamy podział na dwie trasy, każda z użyciem transportu autokarowego, na trasach dwóch przewodników (usługi przewodnickie świadczone bezpłatnie przez członków Koła Przewodników im. R. Rembienińskiego, działającego przy Łódzkim Oddziale PTTK oraz przedstawicieli środowiska przewodnickiego Łowicza i Łęczycy).

1. Co nowego u Książaków, czyli najnowsze krajoznawcze klejnoty Ziemi Łowickiej

- przejazd krajoznawczy przez tereny Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich do stolicy dawnego Księstwa Łowickiego,
- wizyta w **katedrze łowickiej** połączona ze zwiedzaniem nowo otwartego Muzeum Diecezjalnego oraz krypt grobowych prymasów Polski,
- wizyta w niepowtarzalnym **Muzeum Guzików** (okazy nie tylko pięknych, ale i historycznych elementów pasmanterii zdobiących stroje słynnych postaci),
- krótki **spacer uliczkami Łowicza** z wizytą na aż ... dwóch miejskich rynkach (w tym jednym wyjątkowym, bo trójkątnym),
wizyta w **Muzeum Ludowym Rodziny Brzozowskich w Sromowie**
– niezwykle miejsce tworzone z pasją do rzeźby ludowej przez kolejne

pokolenia – stale powstają kolejne scenki rodzajowe prezentujące żywy folklor łowickiej wsi (jest to też okazja do zakupu niebanalnych Książaków związanych twórczością ludową).

Usługa przewodnicka na całej trasie – świadczona społecznie.

2. Z wizytą u Diabła Boruty i w łęczyckim grodzie

Łęczyca – jeden z najstarszych zachowanych zamków województwa łódzkiego – jego powstanie datowane jest na XIV wiek, we wnętrzach obecnie znajduje się muzeum prezentujące m.in. kolekcję diabłów, niezapomniane wrażenie wywiera także panorama z wieży łęczyckiego zamku. Spacer po mieście z wizytą na łęczyckim rynku.

Tum – najstarszy zabytek województwa – **romańska kolegiata** z XII wieku wraz z niedawno otwartym muzeum parafialnym, znakomicie zachowane **grodzisko**, od wiosny 2022 roku udostępnione turystom jako Oddział Łódzkiego Muzeum Archeologicznego, kameralny skansen **Zagroda Wsi Łęczyckiej**.

Okrasą wycieczki będzie spotkanie ze środowiskiem przewodników i krajoznawców Ziemi Łęczyckiej połączone z krótką przerwą kawową.

Usługa przewodnicka na całej trasie – świadczona społecznie.

WYCIECZKI AUTOKAROWE PO ŁODZI

Termin: 14 września (czwartek) godz. 14.30–18.30

Miejsce startu – Osiedle Akademickie Lumumbowo, dodatkowy przystanek Centrum Konferencyjne Uniwersytetu Łódzkiego.

Zakończenie – Osiedle Akademickie Lumumbowo.

Zakładamy podział na cztery trasy, każda z użyciem transportu autokarowego, na trasach dwóch przewodników (usługi przewodnickie świadczone bezpłatnie przez członków Koła Przewodników im. R. Rembienińskiego działającego przy Łódzkim Oddziale PTTK). Dwie trasy zawierają wstępy płatne, dwie nie są obciążone dodatkowymi kosztami. Szacując koszty udziału w wycieczce, przyjęto udział 30 uczestników płacących.

Myślą przewodnią tras będzie upamiętnienie 600-lecia nadania Łodzi praw miejskich, a także wyeksponowanie elementów wpisanych do zaszczytnego grona miast z obiektami z listy Pomników Historii. Oficjalny tytuł wpisu: **Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego** zinterpretujemy jako zaproszenie do peregrynacji po zakątkach naszego miasta śladami kultur, które często pozostały już tylko pięknym wspomnieniem. Jak w XXI wieku nie zapomnieć o minionej Łodzi 4 kultur? Jak połączyć dążenie do rozwoju miasta z pamięcią o jego niezwyklej historii bawełnianego imperium? Oto prawdziwe wyzwanie, któremu może sprostać właśnie krajoznawstwo!

3. Łódzkie judaica

Historia łódzkich Żydów jest nieco krótsza niż w innych miastach regionu, za to wiek XIX i początek XX to czas olbrzymiego rozwoju tej przebogatej i zróżnicowanej kultury w naszym mieście. Kataklyzm II wojny światowej pozbawił nas (Łódzian) nie tylko możliwości codziennego obcowania z sąsiadami wyznania mojżeszowego (podczas wojny w Łodzi funkcjonowało największe getto w okupowanej Polsce, dla olbrzymiej większości mieszkańców był to przedsiwonek drogi do śmierci), ale także większości trwałych pamiątek w przestrzeni miasta (m.in. wysadzono w powietrze niemal wszystkie synagogi i domy modlitwy). Do dziś jednak mamy kilka obiektów o skali i wartości historycznej, proporcjonalnej do wkładu wyznawców judaizmu w budowę Imperium Miasta Włóknarzy. Podczas wycieczki odwiedzimy m.in.:

- **Cmentarz Żydowski** – jeden z największych tego typu obiektów w Europie – ponad 60 tys. macew, także monumentalne grobowce łódzkich fabrykantów oraz znakomicie zachowany dom przedpogrzebowy,
- wizyta w otwartym po długim remoncie **Muzeum Stacja Radegast** – miejsce z którego podczas II wojny światowej wyruszały transporty śmierci do obozów, dziś obiekt pod opieką Muzeum Tradycji Niepodległościowych – prezentuje m.in. imponujących rozmiarów makietę łódzkiego getta, przejazd ulicami **łódzkiego getta** szlakiem murali „Dzieci Bałut”,
- wizyta w najmłodszym z łódzkich parków – **Park Ocalałych** upamiętnia tych, którzy przetrwali swój pobyt w łódzkim getcie – działa tam unikalne placówka badawczo-oświatowa „**Centrum Dialogu im. Marka Edelmana**” (krótkie spotkanie z przedstawicielami placówki i opowieść o jego działaniach), w Parku m.in. Pomnik Polaków Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata oraz najdłuższa na świecie ławeczka-pomnik, upamiętniająca Jana Karskiego.

4. Śladami kultury niemieckiej po Łodzi

Niemcy lub przybysze z obszarów niemieckojęzycznych walnie przyczynili się do powstania przemysłowej potęgi Łodzi. Znajdziemy wśród nich pierwszych rękodzielników przybywających z terenów Śląska, Moraw czy Saksonii, ale także najbogatszych z fabrykantów władających Łodzią w szczytowym momencie jej rozwoju. Nie sposób nie zauważyć w przestrzeni miasta trwałych pamiątek po każdej z tych grup:

- zwiedzanie zespołu rezydencjonalno-fabrycznego **Księży Młyn** – swoiste miasto w mieście, wytwór geniuszu najbogatszego z łódzkich fabrykantów (jego rezydencja, domy robotników, budynki pofabryczne, szkoła, remiza straży, konsumy), pałac Karola Scheiblera – właściciela całego kompleksu, najbogatszego przedstawiciela nacji niemieckiej w Łodzi,
- **ewangelicko-augsburski kościół pw. św. Mateusza** – jedna z największych świątyń Łodzi – neoromański kościół z imponującą rozetą (uznaną za jedną z największych w Europie), wyposażony w znakomitej jakości prospekt

organowy i urzekający prostotą i elegancją wystrój wnętrza stanie się tłem opowieści o historii Niemców współtworzących Łódź – po świątyni oprowadzi nas przedstawiciel wspólnoty ewangelickiej w Łodzi,

- **Skansen Architektury Miejskiej** – unikat na skalę kraju – w centrum Łodzi zgromadzono drewnianą architekturę mieszkalną, m.in. dawnych osadników z terenów niemieckojęzycznych, którzy współtworzyli Łódź przemysłową w pierwszych latach jej istnienia, sakralną, a nawet rezydencjonalną i małą stację kolejową z początków Łodzi przemysłowej – kameralna placówka funkcjonująca przy **Centralnym Muzeum Włókiennictwa**, które odwiedzimy jako pierwszą fabrykę przemysłową z prawdziwego zdarzenia w naszym mieście – jej twórcą był pierwszy z łódzkich milionerów Ludwik Geyer.

UWAGA – wycieczka z niewielką liczbą pieszych odcinków, zalecana dla osób z nieco mniejszą sprawnością ruchową.

5. Z Kanonem Krajoznawczym Polski przez Łódź

Wycieczka dla tych, którzy w Łodzi byli dawno temu albo nie byli wcale. Pozwala zapoznać się z najważniejszymi obiektami krajoznawczymi naszego miasta, co może stanowić przyczynek do zaplanowania nieco dłuższego pobytu. Jest to też szansa na odwiedzenie większości obiektów z Miasta Włókniarzy umieszczonych w Kanonie Krajoznawczym Polski:

- zwiedzanie zespołu rezydencjonalno-fabrycznego **Księży Młyn** – swoiste miasto w mieście, wytwór geniuszu najbogatszego z łódzkich fabrykantów (jego rezydencja, domy robotników, budynki pofabryczne, szkoła, remiza straży, konsumy), pałac właściciela kompleksu Karola Scheiblera,
- krótki spacer uliczkami **skansenu architektury miejskiej** przy Centralnym Muzeum Włókiennictwa w Łodzi,
- przejazd **ul. Piotrkowską** (po drodze zabytkowe kamienice i obiekty użyteczności publicznej, także łódzka katedra i kościół ewangelicki p.w. św. Mateusza), którego finałem będzie pieszy spacer po reprezentacyjnej ulicy Łodzi (m.in. łódzka aleja gwiazd kina, galeria rzeźb sławnych łodzian, pomnik łodzian przełomu tysiącleci, zabytkowa zabudowa rezydencjonalna i mieszkalna z przełomu XIX i XX wieku – kamienice reprezentują różne style architektoniczne od historyzmu przez eklektyzm po słynną łódzką secesję),
- wizyta w **Galerii Willa, mieszczącej się w willi L. Kindrmanna** (ul. Wólczańska 31/33) – jeden z najznamienitszych obiektów w stylu secesyjnym w kraju, zachwyca nie tylko elewacją, ale i niezwyklejmi wnętrzami, dziś wykorzystywanymi przez Miejską Galerię Sztuki,
- wizyta przy niezwyklejnym pomniku w łódzkim Parku Szarych Szeregów, upamiętniającym martyrologię dzieci polskich – w przyszłości ma tu powstać

pierwsze w kraju muzeum poświęcone tej tematyce, dziś łodzianie i turyści tłumnie odwiedzają tzw. Pomnik Pękniętego Serca.

6. Łódź rewitalizuje, Łódź rozkwita

Choć prawa miejskie nadał Łodzi ten sam król, który gromił Krzyżaków pod Grunwaldem, próżno szukać tu średniowiecznych pamiątek po świetności miasta. Gdy rodziła się potęga przemysłowej Łodzi jako Miasta Włóknarzy, prym wiedli Lodzermenschowie z różnych stron Europy, paradoksalnie więc dopiero po II wojnie światowej jednoznacznie można powiedzieć, że to Polacy zaczęli nadawać ton temu, co działo się w mieście. My przesunąć się na osi czasu aż do wieku XXI i, idąc śladem hasła promującego miasto „Łódź kreuje”, zapoznamy się z koncepcjami rewitalizacji obiektów poprzemysłowych i rezydencjonalnych we współczesnej Łodzi.

- **EC-1** – kompleks kulturalno-rozrywkowy stworzony na bazie ponad 100-letniej pierwszej łódzkiej elektrociepłowni – obecnie rodzące się Nowe Centrum Łodzi z najnowocześniejszym w kraju planetarium, Centrum Nauki i Techniki, znakomitą salą konferencyjno-widowiskową w secesyjnej hali maszyn, a także imponującą wieżą widokową na szczycie chłodni kominowej i wieloma innymi zaskakującymi atrakcjami, krótkie spotkanie z przedstawicielami władzy miejsca, połączone z opowieścią o współczesności i planach rozwoju tego niezwykłego miejsca,
- nowy dworzec kolejowy **Łódź Fabryczna** – uchodzi za największy i najdroższy w Polsce, także za jeden z najnowocześniejszych w Europie. Dlaczego dziś świeci pustkami? Jakie są najbliższe plany inwestycyjne, które sprawią, że wypełni się tysiącami podróżnych – o tym wszystkim przekonamy się, spacerując po jego korytarzach w poszukiwaniu misternej mieszanki historii sięgającej XIX wieku i ultranowoczesnej współczesności,
- **Monopolis** – dawne zakłady spirytusowe, dziś tętnią życiem jako miejsce imprez kulturalnych i stolica wykwintnej kuchni – jeden z najlepszych przykładów rewitalizacji obiektów poprzemysłowych w mieście,
- **panoramiczny przejazd po Łodzi szlakiem łódzkich murali** – najśłynniejszej w kraju „kolekcji sztuki ulicy” rozsianej w niekoniecznie najczęściej odwiedzanych przez turystów miejscach naszego miasta,
- **Pasaż Róży** – podwórko-pomnik powstałe podczas jednej z ostatnich edycji Festiwalu Dialogu Czerech Kultur – nazwisko autorki (Joanny Rajkowskiej) stanowi gwarancję niezwykłego połączenia sztuki z oryginalnym jej zastosowaniem w przestrzeni miasta. By nie psuć piorunującego wrażenia po wejściu na to niezwykle podwórko, więcej szczegółów nie zdradzamy...
- **krótki spacer ulicą Piotrkowską** – żywą kartą historii miasta zapisaną w kamienicach i pałacach wielkomięjskich.

UWAGA – wycieczka z niewielką liczbą pieszych odcinków, zalecana dla osób z nieco mniejszą sprawnością ruchową.

WYCIECZKI PIESZE PO ŁODZI

Termin: 16 września (sobota), godz. 14.00–15.00 (lub adekwatnie do godzin zakończenia obiadów serwowanych w dwóch turach), Centrum Konferencyjne Uniwersytetu Łódzkiego. Czas trwania – około 2,5 godziny.

Przejazd komunikacją publiczną w rejon Manufaktury i dworca PKP Łódź Fabryczna (tym sposobem wspólnie świętujemy 125-lecie łódzkich tramwajów elektrycznych!). Koszt przejazdu (4,40 zł bilet normalny, 2,20 zł bilet ulgowy) uczestnicy pokrywają we własnym zakresie.

Trasa I

7. Śladami imperium Izraela Poznańskiego i średniowiecznej Łodzi

Przejazd w rejon **Kompleksu Rozrywkowo-Handlowego Manufaktura lub dworca PKP Łódź Fabryczna**, spacer po zrewitalizowanych obiektach fabrycznych z przełomu XIX i XX wieku, zwiedzanie **Muzeum Miasta Łodzi w Pałacu I. Poznańskiego** (największy pałac fabrykancki w Polsce, obiekt niemal kompletnie wyposażony, prezentujący także „saloniki słynnych łodzian z największą na świecie kolekcją pamiątek po Arturze Rubinsteinie na czele) – bilet normalny 17 zł, ulgowy 11 zł (płatne we własnym zakresie), w sąsiedztwie kompleksu m.in. drewniany kościół pw. św. Józefa – jeden z najstarszych zabytków Łodzi, a także Rynek Starego Miasta – kolebka średniowiecznej Łodzi (możliwość zamówienia posiłku w jednym z licznych obiektów gastronomicznych, dla osób pragnących dopełnić kolekcję łódzkich obiektów z Kanonu Krajoznawczego Polski, możliwość indywidualnej wizyty w Muzeum Sztuki – Oddział MS2, które także znajduje się na terenie Manufaktury).

UWAGA – wycieczka z niewielką liczbą pieszych odcinków, zalecana dla osób z nieco mniejszą sprawnością ruchową.

Trasa II

8. Ulica Piotrkowska – wielkomiński salon Łodzi

Przejazd tramwajem w rejon dworca PKP Łódź Fabryczna – pieszy spacer obejmujący kompleks EC-1, Nowe Centrum Łodzi oraz ul. Piotrkowską na odcinku do al. Mickiewicza (lub dalej, jeśli uczestnicy wyrażą taką gotowość). Tym sposobem będzie im dane zapoznać się z reprezentacyjną ulicą Łodzi, z jej kamienicami, rezydencjami, zakamarkami podwórek oraz niezwykłymi pomnikami współtworzącymi fenomen tego miejsca, zajmującego tak niezwykle miejsce w sercach łodzian.

UWAGA – wycieczka z większą liczbą pieszych odcinków, zalecana dla osób z dobrą sprawnością ruchową. Z wyjątkiem transportu nie zawiera dodatkowych kosztów.